

Mii lea vaššisáhka?

Diehtu sápmelaččaide čuohcán vaššiságain

Dán brošyras muitalit

- mii lea vašširihkus
- mii lea vaššisáhka
- mii lea olggušteapmi
- geasa vašširihkkosiin sáhtta almmuhit
- geasa olggušteamis sáhtta almmuhit
- gos sáhtán oažžut doarjaga

Govat ja gráfalaš plánen: Pirita Tolvanen

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT MOTIV PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Dieduin vaši vuostá –fidnu (Facts Against Hate) lea ožžon ruhtadeami Eurohpá uniovna vuodđoriekte- dásseárvo- ja riikkavulošvuohta –prográmmas (2014-2020). Almmustahttima sisdoalut leat oalát dahkki ovddasvástádusas, eaige dat vealttakeahtta ovddas Eurohpá Kommišuvnna oainnuid.

Mii lea vašširihkus?

Vašširihkus lea rihkus, mii čuohcá olbmui dan dihtii, ahte rihkkosa oaffar gullá muhtun unnitlogujovkui.

Vašširihkkosa ágga dahjege motiiva lea vaššimiella dahje ovdagáttut nuppi olbmo dahje olmmošjoavkku vuostá.

Mii beare rihkkosiid sáhtta leat vašširihkus, jus dat lea dahkon olbmo muhtun iešvuodalági, dego etnikalaš duogáža dihtii.

Dábálaš vašširihkkosat leat illasteapmi ja áitin

Bolesa dieduid mielde vašširihkkosat lea dábálaččat illasteapmi dahje sánalaš loavkideamit, dego áitimat. Dábálaš vašširihkkosat leat maddái olggusteapmi ja giktaleapmi álbmotjoavkku vuostá.

Vašširihkus garrada ránggáštusa

Rihkkosa oaffara etnalaš duogáš lea rihkuslágas máinnašuvvon ágga ránggáštusa garradeapmái, jus dat lea dagu motiiva.

Suoma rihkuslága mielde duopmostuollu sáhtta garradit ránggáštusa, jus rihkkosa motiivan lea muhtun čuovvovaččain:

- rássa
- liikeivdni
- duogáš
- našuvnnalaš dahje etnikalaš álgovuodđu
- oskkoldat ja doaladupmi
- seksuála doaladupmi
- lámisvuolta

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Maid oaivvildat vaššiságain?

Juohkehaččas lea sátnefriiddjavuohta, muhto sátnefriiddjavuođas leat ráját. Sátnefriiddjavuhtii ii gula, ahte sáhtát loavkidit nuppiid olbmuid rivttiid.

Váššisáhka ii leat dušše hállan

Váššisáhka lea gulahallan, mii lebbe dahje giktala vaššái ovttá olbmo dahje olmmošjoavkku guovdu. Gulahallan sáhtá leat hállan, muhto dat sáhttet leat ovdamearkan lihkestagat, čállosat, govat, symbolat, musihkka, sárgosat ja ealligovat.

Sápmelaččaid guovdu vaššiságat levvet eandalii interneahatas.

Váššisáhka lea lágain gildojuvvon

Oassi vaššiságain leat ránggásteami vuollásaččat. Dat oaivvilda, ahte Suoma rihkusláhka gieldá dan.

Boles, sivaheaddji ja duopmár árvoštallet proseassa sierra muttuin, ahte leago sáhka rihkkosis.

Váššisáhka sáhtá leat maiddái olggušteapmi, mii lea gildojuvvon ovtta veardásašvuodálágas ja dásseárvolágas.

Ovdamearkan čuovvovaš áššit sáhttet leat mearkkat vaššiságas:

- Geavahat ovdanbuktimiid, main áitet, soibmet dahje bostet muhtun olmmošjoavkku dego sápmelaččaid.
- Dohkkehedje veahkaválddi dahje olggušteami muhtun olmmošjoavkku guovdu.
- Olbmot veardiduvvojit ealliide ja parasihdaide.

FACTS AGAINST HATE TIEDOLLA VIHAA VASTAAN FAKTA MOT HAT ČINJENICE PROTIV MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Dieduin vaši vuostá –fidnu (Facts Against Hate) lea ožžon ruhtadeami Eurohpá uniovna vuodđoriekte- dásseárvo- ja riikkavulošvuotta –prográmmas (2014-2020). Almmustahttima sisdoalut leat oalát dahkki ovddasvástádusas, eaige dat vealttakeahhtá ovddas Eurohpá Kommišuvnna oainnuid.

Mii lea olggušteapmi?

Olggušteapmi lea gildojuvvon lágas, muhto dat goittotge dáhpáhuvvá. Olggušteapmi lea olbmuid meannudeapmi earáid guovdu muhtun sutnje laktásan iešvuoda vuodul.

Sápmelaččat sáhttet deaividit olggušteapmi go sii leat eamiálbmot. Eará olgguštanákkat leat ovdamearkan:

- giella
- sohkaheallá
- ahki
- lámisvuohka
- riikkavulošvuohka
- oskkoldat ja
- seksuála doaladupmi.

Mii lea heađušteapmi?

Heađušteapmi sáhtta leat ovdamearkan givssideapmi bargosajis, skuvllas dahje áššehasdilis. Heađušteapmi lea dilli, mas muhtun láhtte du vuostá vuolidemiin, njeaidimiin dahje áitimiin.

Seksuála heađušteapmi sáhtta leat ovdamearkan vašálaš dahje roava hállan (ovdamearkan homofiilan dahje fuorra cielaheapmi) dahje evttoheapmi seksii. Dat sáhtta leat maiddáa fysalaš guoskkahallan, mii dáhpáhuvvá almmá du lobi.

Sohkaheallái vuodđuduvvan heađušteapmi laktása sohkaheallái, sohkahealleidentitehtii dahje sohkaheale ovdanbuktimii. Dat lea láhtten, mainna sáhtta fuotnut ja vuolidit nuppi olbmo sohkaheale.

Ovttaveardásašvuodaáittardeaddji siidduin lea lassi diehtu heađušteamis www.syrjinta.fi

Dásseárvoáittardeaddji siidduin sáhtát lohkat lasi seksuála ja sohkaheallái vuodđuduvvan heađušteamis www.tasa-arvo.fi

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Dušše oassi vašširihkkosiin almmuhuvvo bolesii

Dutkamušaid mielde mánggat vašširihkkosa oaffarin gártan olbmot eai daga rihkusalmmuhusa bolesii.

Boles oažžu dieđu dušše oasis vašširihkkosiin. Vašširihkkosa vásihan olbmot leat nie eanet go bolesa dihtui boahtán vašširihkkosat.

Ovdamearka eahpiduvvon vašširihkkosis:

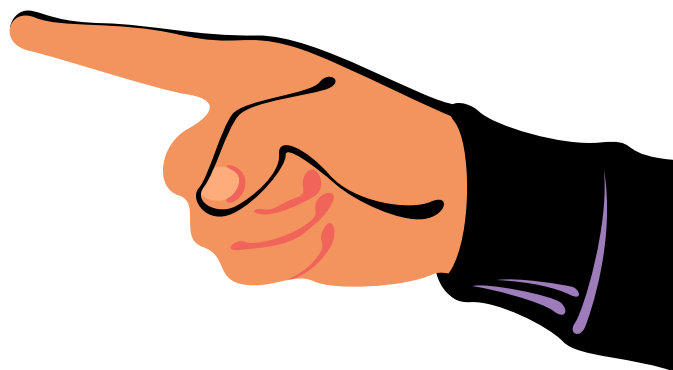
Amas olbmo cielaheapmi gáhta alde gáktái gárvodan olbmo biktasiid dihtii.

Vašširihkus mielddisbuktá oaffarii balu ja sierraneami

Vašširihkkosa oaffarin gártan mielddisbuktá oaffarii duodalaš čuovvumušaid, dego balu ja sierraneami earáin. Oaffar sáhtta ballat, ahte son gártá odđasit rihkkosa oaffarin, go ovddasta muhtun unnitlogu.

Oaffara lassin vašširihkus sáhtta mielddisbuktit balu maidái earáin, geat gullet seammá jovkui. Čuovvumuš sáhtta leat, ahte seammá jovkui gullevaččat sierranit earáin ja ballet lihkadit ruovttu olggobealde.

Vašširihkkosiid dahkkit sáhttet leat oaffarii apmasat dahje oahppásat, dego fuolkkit dahje ránnját. Oaffaris sáhtta leat dahkkái maidái áššehasgaskavuolta.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Dieduin vaši vuostá –fidnu (Facts Against Hate) lea ožžon ruhtadeami Eurohpá uniovna vuoddoriekte- dásseárvo- ja riikkavulošvuolta –prográmmas (2014-2020). Almmustahttima sisdoalut leat oalát dahkki ovddasvástádusas, eaige dat vealttakeahtta ovddas Eurohpá Kommišuvnna oainnuid.

Vašširihkkosis almmuheapmi lea dehálaš

Leat mánggat sivat, maid dihtii
vašširihkkosis gánneha almmuhit
virgeoapmahažžii.

Go vaššiságas almmuhuvvo bolesii,
dat veahkeha hábmet oppalašgova
vašširihkkosiin. Dalle daidda sáhhtá
seahkanit ja kánske maddái eastit
vašširihkkosiid boahhtevuođas.
Almmuheapmi lasiha maddái diđolašvuoda
vašširihkkosiin.

Almmuheapmi sáhhtá doalvut dasa, ahte

- dahkki oažžu ránggáštusa
- dahkki ii ođasmahte dagus
- dilli ii rievdda vearrábun.

Ovdamearka eahtiduvvon vašširihkkosis:

Olmmoš cielahii báras nuppi áššehasa go
jurddašii su leat sápmelaš ja norddai su.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRZNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Geasa sáhttá almmuhit vašširihkkosis?

Jus leat rihkkosa oaffar dahje duodašteaddji, almmut áššis bolesii.

Oaffar dahje rihkkosa duodašteaddji sáhttá dahkat rihkusalmmuhusa man beare boleslágádussii. Dan sáhttá maddái dahkat galledemiin boleslágádusas.

Bolesa neahttasiidduid bokte sáhtát dahkat rihkusalmmuhusa smávva rihkkosiin, mat eai gáibit bolesis doaimmaid dakkaviđe. Hohpoláš diliin riŋge almmolaš heahtenummirii 112.

Muital, jus eahpidat vašširihkkosa

Lea dehálaš muitalit bolesii buot áššiid, mat laktásit rihkkosii. Muital, jus eahpidat, ahte rihkkosa dahkkin lea vaššimotiiva. Vaššimotiivvas muitaleapmi lea dehálaš, go rihkkosis čuvvon ránggáštusa sáhttá garradit, jus sáhka lea vašširihkkosis.

Boleslágádusa oktavuodadieđut gávdnijit čujuhusas www.poliisi.fi/yhteystiedot

Ovdamearka
eahpiduvvon
vašširihkkosis:

Olmmoš cielahuvo
almmolaš Facebook-
joavkkus sápmelašvuoda
dihtii.

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Dieduin vaši vuostá –fidnu (Facts Against Hate) lea ožžon ruhtadeami Eurohpá uniovna vuoddoriekte- dásseárvo- ja riikkavulošvuotta –prográmmas (2014-2020). Almmustahttima sisdoalut leat oalát dahkki ovddasvástádusas, eaige dat vealttakeahttá ovddas Eurohpá Kommišuvnna oainnuid.

Geasa sáhttá almmuhit olggušteami?

Sáhtát váldit ovtaveardásašvuodaáittardeaddjái oktavuoda, jus leat vásihan olggušteami muhtun olbmui gullelaš siva vuodul. Olbmui laktásan sivat leat ovdamearkan

- giella
- lámisvuotta
- dearvvašvuodadilli
- ahki
- etnalaš duogáš
- riikkavulošvuotta
- oskkoldat
- doaladupmi
- oaivil
- politihkalaš doaibma
- bearašgaskavuodát
- seksuála doaladumit.

Sáhtát leat oktavuodas **ovttaveardásašvuodaáittardeaddjái** deavdimiin oktavuoda váldinskovi, riŋgemiin fáktemii, sáddemiin reive dahje chat bokte. www.syrjinta.fi

Sáhtát váldit oktavuoda **dásseárvoáittardeaddjái**, jus leat vásihan olggušteami, sohka bealleidentitehta dahje sohka beale ovdanbuktima vuodul. Sáhtát leat oktavuodas dásseárvoáittardeaddjái riŋgemiin rávventelefovdnii dahje sáddemiin šleađgapoastta. www.tasa-arvo.fi

Bargoeallimis dáhpáhuvan olggušteami bearráigeahččá **guovlluhálddahušdoaimmahakkii**. www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/yhdenvertaisuus

Sámiid gielalaš rivttiid ollašupmi bearráigeahččojuvvo máŋgga eará virgeoapmahačča doaimma bokte. www.samediggi.fi/kielellisten-oikeuksien-toteutumista-valvotaan/

FACTS AGAINST HATE TIEDOLLA VIHAA VASTAAN FAKTA MOT HAT ČINJENICE PROTIV MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

Gos oažžu doarjaga?

Jus gárttat ieš rihkkosa oaffarin dahje duodašteaddjin, dat sáhtá boktit fámoláš dovdduid. Mánnggat vásihit ovdamearkan átestusa, balu ja dorvvohisvuoda. Lea dehálaš, ahte bivddát doarjaga, jos vásihat dasa dárbbu.

Rihkkosa oaffarat ožžot doarjaga ja rávvema Rihkusoaffarfáktemis (www.riku.fi). Dárbbášettiin ávkkástallet tulkka. Rihkusoaffarfáktemii sáhtá leat oktavuodas maiddái telefovnain dahje neahtas.

[yhdenvertaisuus.fi/
vihapuhe](http://yhdenvertaisuus.fi/vihapuhe)

FACTS TIEDOLLA FAKTA ČINJENICE
AGAINST VIHAA MOT PROTIV
HATE VASTAAN HAT MRŽNJE

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Dieduin vaši vuostá –fidnu (Facts Against Hate) lea ožžon ruhtadeami Eurohpá uniovna vuoddoriekte- dásseárvo- ja riikkavulošvuotta –prográmmas (2014-2020). Almmustahttima sisdoalut leat oalát dahkki ovddasvástádusas, eaige dat vealttakeahtá ovddas Eurohpá Kommišuvna oainnuid.